

GOSPODARSKI LIST

Glasilo c. kr. kmetijskega društva v Gorici.

Ureduje: Ernest Klavžar.

„Gospodarski List“ izhaja vsaki mesec enkrat na celi pôli; udje c. kr. kmetijskega društva ga dobivajo brezplačno; za vse druge pa stane na leto 1 gld. 20 kr. — Naročnina naj se pošilja c. kr. kmetijskemu društvu, dopisi pa odgovornemu uredniku. Rokopisi se ne vračajo.

Št. 10.

V Gorici 31. oktobra 1897.

Leto XV.

Društvene zadeve.

Iz seje glavnega odbora dne 9. septembra 1897.

Predsednik je naznanil, da se bodeta po prejetem dopisu slavnega dež. odbora ravnatelja obeh deželnih kmetijskih šol, gospoda Josip Lippizer in Viljem Dominko, odslej s posvetovalnim glasom deležila sej glavnega odbora.

Dalje je naznanil, da je nj. e. gospod minister za poljedelstvo grof. Ledebur, ko se je dne 2. septembra t. l. na svojem potovanji po Goriškem ustavil nekoliko ur v Gorici, uljudno sprejel deputacijo našega društva, ki se mu je poklonila, ter kazal, da se živo zanima za njene kmetijske razmere; da je obžaloval, da se ne more dalje pomuditi v deželi, kjer si je za zdaj ogledal samo erarske gozde, ker se je moral zaradi nujnih opravil naglo povrniti na Dunaj.

Dalje je poročil predsednik, da je odredil gospoda grofa Žigo Attems-a in Josipa Carlini-ja, oskrbnika Levi-jevih dedičev, naj zastopata naše društvo na vinarskem kongresu v Tridentu, ker sta poprej v to odbrana gospoda ravnatelj vitez Bolle in dr. Marani izjavila, da ne moreta iti h kongresu. Ker sta bila pa tudi prvo imenovana dva gospoda zadržana, zastopala sta društvo na kongresu gg. Tomaž Frühaut in Jos. Lippizer.

Predsednik je še dalje povedal, kako je preskrbel za nakup čistokrvnih belanskih bikov in junic za gorsko deželno stran in po njegovem predlogu je odbor dovolil, da se junice, ki se nakupijo, oddajo dotičnim živinorejcem za polovico kupne cene in dotičnih stroškov.

Odbor je tudi razpravljal o razdelitvi državne podpore 300 gl. za nakup mrjascev. Došlo je namreč vse polno prošenj od vseh deželnih stranij. S tem denarom pa ni možno nakupiti več kakor 25 živalij po približno 12 gl. in to zadostuje k vječemu za jeden glavarstveni okraj.

Zato je sklenil odbor, da se za letos nakloni cela podpora deželni ravani in da se ustanovi tam osem plemenskih postaj, vsaka z enim mrjascem in dvema svinjema in sicer v Campolongo, Korminu, Fari, Ločniku, Ronkah, pri Rutarjih, v Vilešu in Višku.

Predsednik je sporočil, da je na razpolago 600 gl. in da se med letom dobi še 600 gl. za prodano klet vinarskega društva v Štanjelu. S tem denarom, pravi, bo možno podpirati vinarska društva, katera so prosila podpore.

Po predlogu odbornika Klavžarja se je sklenilo, da se stvar odloži, naročivši predsedništvu, naj poizve na zanesljivi podlagi, kako delujejo vinarska društva in o tem sporoči, da se potem podelé podpore zares zaslužnim in vrednim društvom.

Predsednik je še dalje sporočil, da je vis. ministerstvo dovolilo 300 gl. za sadjarska društva.

Odbornik Klavžar je priporočal, naj se ta podpora razdeli med kanalsko in tolminsko sadjarsko društvo, ker sta obe vredni in potrebni podpore.

Na prašanje gosp. ravnatelja viteza Bolle-ta, ali imata društvi že svoje drevesnice in kakošne so, je odgovoril Klavžar, da je drevesnica tolminskega društva med najlepšimi v deželi in da je lani tudi prof. Mader pohvalil njeno vredbo; kanalsko društvo pa da si je kupilo primerno zemljišče, je razdelalo in nasadilo, kar je prizadelo znamenite stroške, ki še niso poravnani.

Na to je odbor, sprejemši Klavžarjevi predlog, podelil vsakemu društvu 150 gld. podpore.

Podpora 100 gld. za zboljšanje travnikov se je za tek. leto podelila občini Terzo in sicer v namen, da napravi poskušnje z umetnimi gnojili.

Odbor je sklenil podpirati prošnjo, katero je štajersko c. kr. kmet. društvo podalo kmet. ministerstvu v namen, da bi se preskrbovanje c. in kr. vojske podeljevalo neposrednje producentom.

O tem, kako naj bi se pospeševalo nasajanje in cepljenje ameriških trt, vnela se je živahna razprava. Podpredsednik Bolle je predlagal, naj bi se podeljevale nagrade po 50 gld. takim kmetovalcem, kateri bi z uspehom nasadili najmanj po 500 požlahtnjenih ameriških kolči.

Odbornik Nigris pa je predlagal, naj se ustanové z državnimi in deželnimi podporami na raznih vinorodnih straneh naše dežele uzorni vinogradi ter postavijo pod vodstvo deželnih kmetijskih šol. Po daljši razpravi je obveljal predlog podpredsednika viteza Bolle-ta, da se iz podpore, katero bi dovolilo vis. c. kr. kmet. ministerstvo, podelé darila kmetovalcem, ki bi nasadili najpravilniše vinograde z ameriškiimi trtami in sicer koj prvo leto po 50 gld., po treh letih pa, če se sponesejo nasadi, še po 25 gld. — Takih daril naj bi bilo 50, ki bi se porazdelila po okuženih in njim sosednih občinah.

Odbor je izjavil, da podpira predlog c. kr. mlekarskega nadzornika gosp. Vincencija Charousek-a gledé ustanovitve zimskega kmetijskega tečaja v Tolminu in naprave uzorne mlekarnice v Volčah; izrazil je ob enem željo, naj bi se tudi v deželni ravani in sicer v prvi vrsti v Gradiški na podoben način preskrbelo za kmetijski pouk.

Slednjič je sporočil predsednik, da vlada ne mara več pokončevati po trtni uši okuženih vinogradov in da tedaj ni sprejela predloga zadnjega občnega zbora v Červinjanu zastran uničenja okuženih nasadov v Arisu, ker je okuženje že preveč razširjeno.

Društvu so pristopili ti le novi udje: Voigtländer Oskar, kupčijski vrtnar v Gorici, Kofol Josip, posestnik v Reki-Ravni na Cerkljanskem in Valentiucig Jakob, oskrbnik grofinje Smeccchia v Vilešu.

MLEKARSTVO NA TOLMINSKEM, sadjereja v Brdih in na Vipavskem (Konec).

V Gorico, oziroma v Brda in Dornberg so me privabile sadjarske zadeve. Omenilo se mi je, da bi utegnila ustanovitev zadrug za spečavanje sadja v Brdih in Dornbergu še bolj pospešiti slavno znano goriško sadjerejo.

Ker se bavim jaz sam z jedno določno namero sadnega izkoriščanja, to je z izkoriščanjem gospodarskega sadja, sem v ljubeznjivi družbi gospoda Jakončič-a iz tega določenega stališča opazoval in preiskaval stvari.

Že prve stopinje iz Gorice so me poučile, da se nahajam v pokrajini, kjer je namesto razširjenega kmetijskega gospodarstva stopila viša vrsta zemljiščne kulture, to je, vrtnarsko obdelovanje.

Ker tu vsled milega podnebja vse bolj rano zori, ker so tla bogato rodeča in je ljudstvo gosto naseljeno, je pač lahko razumeti, zakaj nadvladuje lopata nad plugom.

Kakor zavzema goriška pokrajina v občno kmetijskem gospodarstvu višjo stopinjo, tako jo zavzema tudi v sadjereji. Gorici je tako rekoč že po naravi odločeno, da prideluje pred vsem namizno sadje in še le če v ta namen preostaja kaj prostora, da v drugi vrsti sadi gospodarsko sadje.

Iz vsega pa, kar dejansko vidi, prepriča se opazovalec, da obstoječi nasadi niso taki, kakoršni bi morali biti, ako bi posestniki popolnoma razumeli svoje gospodarske težnje v soglasje spraviti s tem, za kar je pokrajina odločena.

Cela goriška okolica na eni strani proti Brdom, na drugi proti Dornbergu predstavlja v gospodarskem oziru nerazumljivo zmes, obširno mešano polje, na katerem je največ trt, sadnega in gozdnega drevja.

Pri obdelovanju krmskih rastlin, kjer je najbolj skrbeti za množino blaga in ne toliko za sad, ima mešanica nekak pomen, pri sadjereji in vinoreji pa je nje praktična uporaba le prav pogojno koristna.

Toda da ne govorimo o trtah, ampak ostanemo pri sadnem drevju, naj omenimo, da se ono v goriški okolici ne more ni ne sme razvijati. Ko je drevo dospelo do neke starosti in je nekoliko razvito, postaja nadležno in postrizejo je ali celó izrijejo ne gledé na to, ali je popolnoma rodonosno ali ne.

S sadnimi drevesi ravnajo ravno narobe, kakor bi morali ravnati.

To isto velja tudi gledé izbora sadnih vrst, ki so tu nasajene. Vse polno jih je, a prav mnogo njih brez pravega pomena za kmetijsko gospodarstvo.

Ker ne spada ta stvar v moje neposrednje poslovno področje, hočem samo to omeniti, da bi se moralo po mojem subjektivnem mnenju v sadjereji goriške okolice skrbeti za to: 1. da se trta prostorno loči od sadnega drevesa, oziroma da se vinogradi ločijo od sadišč ali nasadov sadnega drevja; 2. da se namizno sadje goji na pritlikovcih ali nizkih deblih; 3. da se določijo in strogo uvédejo odbrane sadne vrste; 4. da se ustanové društva za spečavanje sadja.

Za izkoriščanje sadja je dandanes in sicer samo v Brdih češplja nekakega pomena. Lupijo jo, suše, ločijo koščice iz nje in spravljajo v kupčijo.

Ker niso bile češplje še zrele, ko sem se mudil v Brdih in se tedaj še ni začelo sušenje, moral sem se s tem zadovoljiti, da sem si ogledal dotično pripravo: Nožičke za lupitev, lese, žveplalne skrinje.

Češplje lupijo v roki z nožički, potem jih z žveplanim parom 1 do 2 uri belijo v skrinjah, potem suše na solnci in slednjic ločijo koščice iz njih. Ko se češplja 1 do 2 uri prekaja z žveplanim parom, ne more biti drugače, nego da se uniči vsako rastlinsko barvilo in vsaka nesnaga na njej; praša se le, ali ni tako ravnanje v zdravstvenem oziru škodljivo.

Kadar nastopi deževno vreme, preneha sušenje na solnci. Če vztraja tako vreme, se mora sadje pokvariti.

Vredno bi bilo, da se pospeši napravljanje „prunel“ (posušenih lupljenih češpelj brez žveplanja). V ta namen naj bi se preskrbele sušilnice, v katerih bi se češplje sušile o trajnem deževnem vremenu. Za belenje z žveplanim parom bi se morale zgraditi primerne, velike subote, v katere bi se vlagale na lesah v tankih plasteh razširjene, olupljene češplje. Za žveplanje bi zadostovalo 10 minut časa.

V Brdih je že kal ali začetek društva za spečavanje ali izkoriščanje sadja v tamkajšnjem vinarskem društvu, katero sme po svojih pravilih posredovati in pospeševati tudi kupčijo sé svežim in ohranjenim sadjem.

Temu društvu stoji na čelu prav gibčna moč, oseba polna vneme za društveno delovanje. Drugi opravnik v tem društvu je mož, ki se je že bavil sé sadno kupčijo in je prav zveden v dotičnih opravilih. Ako bi se to društvo poprijelo tudi sadne kupčije oziroma izkoriščanja sadja, ni dvomiti, da bi ta izgled mogočno izpodbujal razvoj sadjetrštva na Goriškem.

Zato treba, da se za zdaj na pravo društvo za spečavanje in izkoriščanje sadja osredotoči vsa pozornost.

Nove postaje za plemenitev govedí

Pri letošnji podelitvi plemenskih bikov belanske pasme so prejeli bika naslednji živinorejci na Tolminskem: Mihelič Anton za mlekarsko društvo v Bovcu (16 mesečnega bika) Žagar Alojzij na Žagi (20 m.), Lavrenčič Ivan v Potokih (županija Kred 11 m.), Mašera Ciril v Avšji nad Livkom (14 m.), Kurinčič Anton v Iderskem (14 m.), Lazar Josip v Volčah (15 m.), Bratuž Stefan v Kozarišči (18 m.), Leban Ivan na Volarjih (Tolmin — 21 m.), Ilinčič Matija v Zatoľminu (18 m.), Šorli France v Klovzah (občina Podmelec — 18 m.), Kovačič Ignacij pri Sv. Luciji na mostu (22 m.), Kovačič Ivan v Idriji ob Bači (13 m.), Kenda Mihael v Temlinah (Grahovo — 22 m.), Kobal Andrej na Grahovem (17 m.), Wolf Mihael v Grantu (Grahovo — 11 m.), Lapanja Ivan na Ponikvah (24 m.), Mlakar Ivan na Št. Viški gori (23 m.), Čufer Valentin v Zakojci pri Bukovem (12 m.), Ravnikar Alojzij v Cerknem (20 m.), Kofol Josip na cerkljanskih Ravnah (15 m.), Derlink Mihael v goranjih Novakah (15 m.), Jeram Andrej na cerkljanskem Vrhu (17 m.) Rejic Andrej v Šebreljah (14 m.).

Pri tej priliki je društvo nakupilo tudi nekoliko čistokrvnih junic oziroma prvenjic, da se s časom uvede na Tolminskem čisto

pleme. S tem namenom je društvo dovolilo dotičnim naročnikom, da so plačali za prejete živali samo polovico kupne cene in stroškov. Take junice oziroma prvenjice so dobili: Bovško mlekarsko društvo 2, Sorč Alojzij c. kr. poštar v Bovecu 2, Ravnikar Alojzij c. kr. poštar v Cerknem 2, Leban Ivan na Volarjih 1, Kovačič Ivan v Idriji ob Bači 1, Ilinčič Matija v Zatoľminu 1, Mašera Ciril v Avšji nad Livkom 1, Rejic Andrej župan v Šebreljah 1. — Vse junice in izpodrejene živali so izključna lastnina dotičnih posestnikov, oni pa morajo prejete krave ohraniti skozi najmanj 5 let, ohraniti vsa njena teleta, junce in junice, naznaniti vsak porod najkasneje v treh dneh kmetijskemu društvu, katero si pridruže za slučaj, ako bi hotel posestnik katero prodati, predkupno pravico.

Posestnik je dolžan rediti živali po pravilih umne živinoreje in pripuščati podeljeno kravo in one, katere izpodredi, samo k čistokrvnim bikom belanskega plemena, to je tistim, katere podeluje kmetijsko društvo.

Vsako tretje leto, kadar bo prihajal čas za dobivanje novih bikov, bo moral oglasiti kmet. društvu svoje izpodrejene bike.

Pri podelitvi bikov se je kmet. društvo oziralo, kolikor je bilo mogoče, na živinorejske potrebe cele tiste deželne strani, kjer želi širiti belansko pleme. Toda pri županstvih ni našlo povsod potrebne podpore, kakor se sploh žalibog pogostoma godi, da nekatera županstva zanemarjajo društvene razglase in objavljene poduke v znamenito in mnogokrat nepopravljivo škodo svojih oskubovancev.

Letos je bilo mnogo prošenj za bike, a iz nekaterih županij so došle prepozno — iz nekaterih ni bilo celó nobene. Kdo je kriv? Naj bo kdor hoče, a to je gotovo, da kmetijsko društvo ne more nikomur vsiljevati svojih dobrot.

Skrb za sadne drevice v jeseni in po zimi

Sadno drevo je obrodilo in s tem za letos izpolnilo svojo nalogo. Zdaj potrebuje počitka, pa tudi še posebne kmetovalčeve postrežbe. Ta postrežba pa je različna. Kakor potrebuje človek, kateri je s

telesnim delom napenjal svoje moči, obilne in izdatne hrane, da utolaži svojo lakoto ter se zopet okrepi, tako potrebuje tudi rastlina, katera je, obrodívši sad, opravila svoje delo, novega živeža, in ker ga zemlja navadno ne more koj in toliko dati, kolikor ga potrebuje rastlina, mora človek za to skrbeti, po postreže rastlini in s tem vstreže tudi samemu sebi.

Poglavitna skrb sadjerejca, kateremu je za to, da mu bo lepo rastlo in redno rodilo sadno drevje, mora tedaj biti, da povrne zemlji porabljene redilne snovi, to je, da drevju prav in o pravem času pognoji. Čas za gnojitev je odbrati po namenu, ki ga hočemo doseči z gnojitvo. Če hočemo koristiti cvetnemu nastavku, ki se nam kaže že v jeseni, gnojimo v jeseni, če hočemo pospeševati raščo in tvorjenje lesu, gnojimo pomladi; če pa poletu dovažamo zemlji redilnih snovij, pospešujemo s tem zarod, da se sadje lepše razvije in pravočasno dozori. Tudi ni vse eno, kako gnojimo. Če na primer stanjšamo neko množino gnojnice ter ž njo dvakrat zalivamo, izda to več, ima boljši učinek, nego če isto množino gnojnice, kakoršna je, to je nestanjšano vso knadi porabimo za gnojitev. Tako je tudi bolje, če gnojimo drevesu tako daleč proč od debla, kolikor segajo veje, ker so korenine pod zemljo tudi tako razširjene ter imajo na svojih koncih koreninice-sesalke, katere srkajo redilne snovi in jih dovažajo drevesu. Če gnojimo tik debla, koristimo malo, ker tam ni sesalk in se mora gnoj še le po zemlji do njih raztegniti, da ga kaj malega ujamejo in oddajo drevesu. Mnogokrat škodujemo celó drevesu, če gnojimo tik debla; kajti, če je to kaj ranjeno ali načeto, loti se ga lahko gnjiloba, katere potem ni več lahko ustaviti.

Koristno delo v jeseni je tudi, če zrahljamo zemljo okoli dreves in porijemo plevel. S tem odpremo zemljo zračnim vplivom, da lažej prodirajo vanjo redilne snovi iz zraka in da se one, ki se uahajajo v zemlji, tako spremené, da jih lahko použijejo rastline.

Pri razkopavanji zemlje okoli debla pa nam je paziti na to, da ne ranimo korenin ali jih ne razkrijemo in da v jeseni ne puščamo na zemljišču jam; kajti v njih bi se nabirala voda in ako bi potem po zimi zmrznila, zavirala bi dihanje korenin, kar bi zeló škodilo vspevanju drevesa.

Dalje je sadjerejcu skrbeti, da ohrani drevo zdravo ter je obvaruje mnogih sovražnikov in škodljivcev. Drevo treba v ta namen

obrezavati in čediti. Obrezujemo je za to, da dobi enakomerno, lepo uravnano krono, pa da mu odvzamemo nepotrebne dele v korist potrebnim, kateri ostanejo. Za pravilno obrezovanje treba spretne roke, zlasti pa za vzgajanje dreves v raznih oblikah kakor piramidah, kordonih, špalirjih itd. Predaleč bi zašli, ako bi hoteli tu razlagati razne načine obrezovanja in kako se izvajajo. Omenimo naj o tem samo nekoliko. Navzdoli visečo vejo je odrezati nad gori obrnjenim očesom, tako da požene potem mladiko navzgori. Vse v krono segajoče, križem raztoče veje naj se odrežejo čisto pri deblu, da ne ostane nobenega konca. Nikdar ni dobro, da so drevesne krone pregesto preprežene z vejami, ker se med seboj zavirajo v rasti, ker solnce in zrak ne moreta prodirati v notranje, ker se ne morejo nastavljati sadni popi in ker se ne more razvijati sadje, kar se ga vendar le zarodi. Take veje, katere so krive vseh teh neprilik, naj se izrezavajo najbolje v pozni jeseni ali po zimi, kadar prestaja rast.

Snaga je pogoj zdravja ne samo pri človeku in živalih, ampak tudi pri sadnem drevju. Grintav, garjev, ušiv človek trpi in hira, tudi žival je s tako nesnago na sebi na zdravem bolna, in drevesu, če je obraščajo lišaji, gobe, mah, bršljan in enake zajedavke, godi se čisto enako. Vse take zajedave rastline pijejo sok iz drevesa, mu odtezajo, kolikor same potrebujejo redilnih snovij — in vsled tega postaja drevo pred časom starikavo, rodi malo in revno sadje, veja usiha mu za vejo, listje blede in odpada pred časom, — drevo hira in usahne, če treba, 20 in več let pred svojo dobo. Pa ne samo to; mariveč še huje mu škoduje zajedava zalega, katera je našla varno zavetje pod lišaji, mahom bršljanom, s katerimi je drevo odeto ter se tam množi drevesu v kvar in morda v pogubo. Če hočemo zatreti škodljive žuželke, moramo pred vsem skrbeti, da osnažimo svoja sadna drevesa.

V jeseni ali kadar nam ostaja kaj časa, ostrgajmo s primernim orodjem vso tako nesnago z dreves in namažimo potem deblo z apnenim beležem pomešanim s kravjekom in ilovico, da se ga ne bodo mogle zopet polotiti omenjene zajedavke. Po taki maži bo drevesni lub gladkeji in preženejo se mnogoteri drevesni in sadni škodljivci. Tudi gladen zajec poškoduje po zimi mnogokrat mlade drevesne nasade. Zato treba sadna drevesca pred zimo skrbno zavarovati proti njegovim zobém. Najbolje sredstvo v ta namen je, če ovijemo drevo z rožjem, slamo, ali z nalašč za to napravljeno leseno

pletenino, ali pa če namažemo deblo od spodaj s takim mazilom, katero je zajcu zoperno, najnavadnša je zmes iz kravjeka, goveje krvi in ilovice.

Sadno drevje ima še ogromno število drugih sovražnikov zlasti med žuželkami in te mora sadjerejec s posebno skrbnostjo pokončevati. V našem listu smo imeli že mnogokrat priliko poučevati, kako naj se pokončujejo te ali one vrste škodljivih žuželk, n. pr. jabolčni zbadač, krvava uš, pednjač i. dr.; zato ne moremo danes vsega tega ponavljati; a to pa hočemo tudi pri tej priliki prav nujno priporočati: Pokončujte o svojem času prav marljivo gosenčje zalege na sadnem drevju, pa tudi na živih ograjah, s katerih se škodljiva golazen preseli na razne kulture, posebno pa na sadno drevje — in varujte tice-pevke, naravne sovražnice žuželk, a vaše prijateljice! Kmetovalec, zlasti pa sadjerejec bi moral, kar se da, storiti v namen, da se koristne tice-pevke ohranijo in mnogobrojno naselijo v naših krajih. On bi jim moral celo pomagati, kakor delajo drugod v naprednih deželah, da se vgnjezdijo v njegovih sadiščih in kadar zima pritiska in si one zavetja in živeža iščejo okoli kmetij, nastavljal naj bi jim na primernih krajih potrebne hrane, odpiral skednje in natrošal raznega zruja ali vsaj one odpadke, ki so po mlatvi ali pri čiščenju žita ostali na skednju. To dobroto mu povrnejo stotero s tem, da mu sadno drevje očistijo škodljivega mrčesa.

Vašo deželo, zlasti pa posamezne njene strani, bi bilo všteti med prve sadjarske pokrajine v Evropi, ako bi se naši kmetovalci z razumom lotili pravega napredka.

Pravila za krmljenje

Vsak živinorejec naj se ravna po naslednjih navodilih:

1.) Pri majhnem delu pokladaj konjem trikrat na dan; tega pravila se drži tudi tedaj, kadar brez posla v blevu stojé. Pri težkem delu, h kateremu prištevamo tudi hitro vožnjo, jih moraš nakrmiti 4—5 krat. Tudi žrebetom polagaj 4—5 krat na dan. Za nedelavne vole in za molzne krave zadošča dvakratno dnevno krmljenje, katero

pa naj obstoji iz več delov. Delavne vole in pitalna goveda napasi trikrat v dnevu; zadnjim tudi ugaja štirikratno krmljenje. Ovece nakrmi 2—3 krat v preteku ednega dne. Navadnim prasičem polagaj trikrat, malim pujskom, doječim prasicam in pitalnim svinjam pa celó 4—5 krat na dan.

2.) Pripravljena in zelo vodena klaja se hitreje prebavi, kakor trda in suha, torej jo česče pokladaj.

3.) Krmno polagaj vsak dan ob natanko določenem času. Prebavila se navadijo na določen čas in tedaj krmivo najbolj izkoristijo. Natančnost je velikega pomena za to, da se živina dobro razvija in zdrava ohrani. Če jo pustiš predolgo čakati, prehlastno žre, premalo žveči, si pokvari želodec in naposled zboli.

4.) Prvič pokladaj slabejšo krmno, kasneje pa boljšo. Lahko prebavno klajo dajaj spočetka, zatem še le krmi težko prebavno; lahko prebavna potrebuje namreč manj redilnih sokov za izsrkovanje hraniva, kakor težko prebavna. Pokladaj torej prvič kuhano in poparjeno krmivo, korenje, otrobovo vodo, sploh bolj vodeno krmno, kasneje pa suho in trdo.

5.) Krmi, kolikor mogoče, enako klajo v enaki meri.

6.) Ne dajaj hkratu preveč piče; vsako krmljenje razdeli na več delov. To pravilo velja osobito, ako pokladaš seno, slamo, svežo travo, perje itd.

7.) Dokler živinče ne poje prvega dela, tako dolgo mu ne pokladaj drugega. Gorko, povohano in naslinjeno krmno žival zametuje.

8.) Klaja ne sme biti blatna ali pomešana s peskom in prstjo. Jasli in korita naj bodo vedno snažne in čiste. Iz nečiste posode živina slabo žre in klajo celo popolnoma zametuje.

9.) Nikdar ne napajaj med krmljenjem. Voda namreč razpodi in raztanjša prebavljajoče sokove, a raztanjšani ne morejo svojega posla natanko opravljati. Konje in goveda napoji še le takrat, ko si jih nakrmil s suho klajo.

10.) Prehod od edne krme na drugo, različno, se mora polagoma vršiti.

11.) Po krmljenju potrebuje živina počitka, zlasti kakor pokladaš zelo obimovito (obilno) klajo (seno, slamo itd.). Počitek namreč pospešuje prebavljanje; napačno je mnenje, da živina pri hoji hitreje prebavlja, kakor pri počitku. Ako moraš konja precej po krmljenju

zapreči, vozi nekoliko časa le korakoma. Govedu moraš privoščiti časa za prebavljanje in za prežvekovanje; čim več suhe krme požre, tem dalje prežvekuje. Nikoli ne smeš delati z voli takoj po krm-ljenju.

12.) Na večer vrzi v gare konjem nekoliko sena, govedi pa slame. S tem si žival želodec napolni, ali se, kakor pravimo, popolnoma nasiti. Sploh ima žival ponoči dovolj časa, da prebavi tudi bolj obimovito klajo, zlasti ako si jo krmil podnevu z manj prostorno klajo.

Razne vesti

Umrli udje. — V zadnjem času je izgubilo naše društvo te-le ude :

Attems grof Albert, posestnik v Ajelu.

Frapporti dokt. Pavel, odvetnik v Gorici.

Keršovani Ignacij, krčmar v Gorici.

• Macorig Klavdij, duh. pomočnik v Bračanu.

Naj počivajo v miru!

* * *

Vinske in sadne cene so letos primeroma visoke in rastejo od tedna do tedna; samo olupljenim suhim češpljam se je v zadnjem času znamenito znižala cena od 52 na poprečno 42 gld. kvintal.

Vino kraško (teran) se prodaja zdaj, najboljše vrste do 36 gld. hekto; burgundec večinoma pomešan z modro Frankinjo po 26 do 28 gld.; navadna domača črnina od 18 gld. navzgori, večinoma 20 gld. in čez; Izabella briska po 17 in 18 gld.; drugod po 14 do 16 gld.; navadno brisko belo vino (rebula) po 21 do 24 gld.;

dornberško po 19 do 21 gld., drugod po Vipavskem so cene različne po dobroti pridelka od 17 gld. navzgori. — V Furlaniji je bilo nenavadno malo pridelka; domačo črnino prodajajo tam po 20 gld. in više.

Sadja zimskega je letos prav malo in v obče je tudi revno. Na Kanalskem, posebno v Ročinju so pridelali še precej hrušk Vah-tenc, katere so šle za „petorali“ po 5 do 7 gld. kvintal. Kar se je pridelalo jabolk v gorah, prodaja se prav dobro na goriškem trgu; slabarija po 5 gld. in više; srednje lepa jabolka, večinoma Dunajke (Mašanekarji) po 8 do 10 gl., — lepše do 15 gl. kvintal; — a sadna kupčija je neizmerno slabo vredjena, tako da vrže kmetu sadni pridelek primeroma malo in da se le prekupec masti z dobičkom. Tudi pospravljanje sadja je obče zelo nedostatno. Sadje prihaja večjidel v oprtnike ali pa v skrinje zmetano, odrgnjeno ali potolčeno na trg in tako seveda ne more imeti več prave vrednosti za veliko kupčijo. — Sadjarska društva bi morala to stvar v roke vzeti in vrediti sadno kupčijo tako, kakor so jo že uredila sadjarska društva na Štajerskem, na južnem Tirolskem in v drugih naprednih, sadorodnih deželah. Zato pa so prišli v dotičnih pokrajinah kmetovalci do spoznanja, koliki zaklad jim tiči v sadjereji.

* * *

Novo sadjarsko in vinarsko društvo snujejo v Naklem na Krasu za nakelsko-brkinsko pokrajino. V nedeljo dne 24. oktobra je bil v ta namen a Matavunu shod, katerega se je deležilo lepo število posestnikov. Zlasti Brkini se živo zanimajo za novo društvo, katero hoče skrbeti za napredek in razvoj domače sadjereje in trtoreje in pa za vredbo kupčije z dotičnimi pridelki. Brkinske občine imajo jako ugodna tla in lepe lege za sadjerejo in že zdaj je dobiti raznovrstnega, vmez tudi prav plemenitega sadja. A ravno v tem tiči največja napaka, da raste tam brez pravega razuma skupaj nabrana mešanica dobrih, srednjih in slabih vrst, tako da se s sedanjim pridelkom ne dá na debelo z uspehom trgovati. Pred vsem treba torej razumne vredbe; treba odbrati in nasaditi samo takih dobrih kupčijskih sadnih vrst, ki se prilegajo podnebnim in zemljišnim razmeram — malo vrst, a dobre naj

bodo in vsake vrste naj se bo sadilo toliko dreves, da bo mnogo enakovrstnega pridelka; to velja v kupčiji.

V ta namen treba semenišč, drevsnic in še marsičesa družega, v prvi vrsti pa dobre volje, složnosti in vztrajnosti, ne brez nekolike požrtovalnosti, pa vse to pod razumnim voditeljstvom.

Za trtorejo se da v tej lepi, rodovitni pokrajini tudi mnogo storiti; zlasti na Barki imajo za trtorejo prav prikladna zemljišča v izvrstnih solnčnih legah. Tu naj se z ozirom na od vseh strani prodirajočo trtno uš napravijo pred vsem ameriške trunice in potem s požlahtnjenimi amerikankami prerodé obstoječi in napravijo novi vinogradi.

Novo društvo, koje bo skoro potrjeno, ima jako hvaležen delokrog in mi mu iz globine srca voščimo najsrečnejši uspeh.

* *

Kdaj je pripuščati junice k biku? V kateri starosti je junice pripuščati k biku, o tem je mnenje jako različno. Nekateri bi radi imeli svoje prvenjice breje že v $1\frac{1}{2}$ letu, drugi šele v $2\frac{1}{4}$ letu. Srednja pot je tudi v tem najboljša. 18 do 24 mesecev naj bo stara junica, ko se prvič pripušča k biku.

Ozirati se je namreč na to, ali je žival v primeri k starosti telesno več ali maj razvita, krepkeja ali šibkeja. Po tem se je ravnati ter pripuščati žival, kadar je dosegla primerno krepkost.

* *

Zdravo, vztrajno mleko dobimo, če skrbimo za zdravo krmo, suho, nepokvarjeno steljo, popolnoma čisto mlečno posodo, največjo snago v mlečni shrambi, pa tudi za to, da je krava snažna in da ji pred molžo z mokro brisalko dobro operemo vimena. Iz nesnage, naj prihaja od koderkoli, zatročajo se bakterije, to je nevidne, kužne živalice v mleko, katere so mu škodljive ter ucinjajo, da tako mleko ne vztraja dolgo. Med molžo ni kravam nikdar pokladati krme, zlasti pa sena ali suhe detelje ne, kajti tudi v prahu, ki se vzdiga iz take suhe klaje, je vse polno kužnih bakterij, tako

imenovanih senenih bacilov. — O silni potrebi večje snažnosti v hlevih naših kmetovalcev in na njih živini — bi se dalo mnogo govoriti in pisati, in o priliki razodenemo tudi o tem svoja opazovanja, katera kažejo, da so naši živinorejci v obče še grozni nazadnjaki.

* *
*

Kako ohraniti semenski krompir? — Nekateri krompirjeve vrste prezimujejo slabo, to je, one gnjijejo radi na podu ali v kleti. Da postanejo vztrajne, ravnajmo ž njimi tako: Kadar izkopljemo krompir, vsujmo ga na prav solnčnem kraju široko po zemlji, obračajmo ga večkrat, da postane popolnoma zelen. „D. Landw. Ztg.“ pravi, da postane tak krompir tako vztrajen, da brez škode prestaja 3 stopinje mraza.

Tako vtrjeni krompir ne gnjije niti na podu, niti v kleti; potem ne kali prezgodaj, zlasti rani krompir ne, in ohrani torej svojo moč. Ko prenesemo potem februarja meseca krompir v svitel, gorak prostor, začne hitro kaliti in usajen naglo prebóde iz zemlje ter daje poprečno debeleje in enakomerniše gomolje.

* *
*

Kaj je čebelarju delati v pozni jeseni? — Kdor še ni opravil tega, kar je opraviti za prezimovanje, naj se požuri, da ga ne prehití zima. Prazni del vališča in pa prostor za med naj napolni s cunjami, senom in enakim. Enostenske panje naj ogrne ali drugače zavaruje zoper mraz; panjev z dvojno steno ni treba ogrinjati. Se ne prodani med je hraniti v takih prostorih, kjer ne more zmrzniti. Tiste sate, katere hrani za prihodnje leto, naj zakadi z žveplom, da se jih ne lotijo molji.

Dokler čebele še lahko izletajo, ni zapirati panjev. Kadar pa zapade sneg, naj se zopet popolnoma odpró tiste odprtine, katere so se v jeseni zožale v brambo proti čebelam roparicam, da dobé čebele dovelj čistega zraka. Panje je na primeren način zavarovati proti mišim.

Slednjič je zapahnniti čebelnjak in skrbeti da vlada mir v njem.

Čebelar pa naj vzame dobro čebelarško knjigo v roko in naj skrbi, da se dalje izobrazi v čebelarški teoriji po znanem reku nepozabnega barona Berlepsch-a: „Učite se pred vsem teorije, sicer ostanete praktični šušmarji ves čas svojega življenja“.

„D. Bienenvater“.

* * *

Novi travniki običajno dajo sprva mnogo sena, a pozneje pa njih rodovitnost poneha. Če se pa travniki pokrijejo s steljo, prstje in gnojem po zimi, pa nadalje ohranijo rodovitnost.

* * *

Gnjili duh pri mesu. — V vročem poletju pa tudi v topli jeseni se zgodi večkrat gospodinja, da dobi goveje meso v kuhinjo, ki že ima duh po gujilobi. Tacega pač ne more dati na mizo, kajti zoperno je in ona za nj ne bode hvale žela. Kaj torej hoče? Mi ji svetujemo, naj stori s takim mesom tako-le: Naj se skuha meso dobro in pene naj pobere z juhe, potem pa naj se položi na meso oglje, ki žari pa se ne kadi več od njega. Oglje naj ostane tri ali štiri minute pri mesu in tako potegne ves gujili duh iz mesa na-se.

* * *

Rodovitnost dreves. — Navadno se misli, da drevo drugo leto ne bode dobro rodilo, ako je bilo letos polno sadja. To je pa samo, če se drevo prepusti popolnoma samemu sebi. V tem slučaju je res treba več let, da drevo zopet dobi rodilno moč. Če se pa drevesu gnoji in se pametno obrezuje, pa dobro rodi več let zaporedoma. Seveda navadno gnojenje drevesu ne pomaga. Če drevo raste v travi, in po travi pognojiš, si le travi pognojil, drevo nima ničesa od tega. Zato naj se pomladi ali jeseni zemlja krog dreves prekoplje, in če se gnoji, gleda, da se spravi gnoj v zemljo blizu drevesnim koreninam, pa ne blizu debla.

„Mir.“